

Ven z javno kvalifikacijo!

Najstarejši „cof“ birokratizma je tajna kvalifikacija. Ne vem, kako je to, da me vsekdar strese mraz, ko čujem o tajni kvalifikaciji, dasi nisem bil še nikoli v ne baš kratkem službovanju slabo kvalificiran. Najbrž bo to posledica večkratnih mojih razmišljanj o tajni kvalifikaciji. — Koliko zla in krivice je prizadela posemeznikom našega stanu, o tem bi se lahko nabralo gradiva za cele knjige, gradiva, ki bi bilo izborna snov socialnim dramam. Tajna kvalifikacija je sestanek inkvizicije, zatiralca značajev, mati nezaupnosti in neodkritosti, sestra zavisti in preprirov, eldoroda ovadstva, maščevanja in denunciacije. Vse te trditve niso fraze, temveč gola fakta, ki bi jih lahko podprl s konkretnimi slučajji. Ko o vsem tem razmišljam, ni čudo, da me streša mraz, ko čujem besedi „tajna kvalifikacija“.

Nimam namena pokazati tajne kvalifikacije v luči njenih vnebovpijočih pregreh in triumfov njene zlobe, temveč pokazati hočem le vzroke, ki govore v prilog takojšnji odstranitvi te srednjeveške pošasti!

Tajna kvalifikacija je osebna. To je dejstvo, ki ga nihče ne utaji. — Kaj morem jaz za to, da sem nagnjen temu bolj kakor onemu. To ni moja krivda, to je moj naturel. Simpatija pa ni še nikoli objektivno razsojevala — in antipatija, če že ne rodi zla, pa vsaj podcenjuje delo in vrline onih, ki jih mora soditi. Če pa je simpatija ali antipatija potencirana, to se pravi, če goji nadzornik do posameznih učiteljev posebno naklonjenost ali pa mržnjo — celo sovraštvo — kar ni skoraj nikjer izključeno — tedaj pa rodi to gorje. Nekateri se nečuvno in nezasluzeno protežira na škodo kolegov, druge pa se krivično preganja, šikanira in ubija. Če bi morda imel kdo dvome o tej trditvi, kar povprašaj me in postregel ti bom z zgledi, ki smrde do neba.

Kvalifikacija je tajna. „Če ga udarim, kaj mi more? — Maščevanje je tako sladko! Neparaben je, slab učitelj, slab vzgojevalec, nič duha za šolo!“ tako pravim jaz, jaz nadzornik, gospoda ob zeleni mizi! Pri tej mizeriji učiteljstva — no — še lahko ostane; kdaj bo dozorel, vam poročam v eni prihodnjih sej. — Rogovilež je, neumen novotar, neubogljiv človek, hrbtenico ima trdo. dela zgago sveti pedagogiki (g. nadzorniku in njegovi pedantariji). — Taka je moja sodba, gospoda! Vendar hočem biti dober, predlagam, da se mu da ukor in čas poboljšanja. — Saj je tajna kvalifikacija! Tako, mož strokovnjak je govoril in basta! Slab je, neparaben, trmast, vreden ni niti tistih krajevarjev. Milost naj uživa, ker hoče tako veleugledni, dobri in prizanesljivi gospod nadzornik na podlagi tajne kvalifikacije...

Kvalifikacija je odvisna od vladnega človeka, od moža, ki mora biti zanesljiv, zvest in poslušen vladi. Vladi je tu lahko delo. Naj se kdo zameri vladi in njenim organom ter vladnemu stremljenju, mal migljaj nadzorniku zadostuje, in tak učitelj se bo zviljal v lastnih bolečinah in to na rovaš vlade in tajne kvalifikacije. O, saj poznamo take „finte“. Vlada je previdna, v svoje službe ne kliče ljudi, o katerih je znano, da ne bi igrali onih melodij, ki jih dikтира vlada, zato pa ima v svojem delokrogu tudi na našem polju zveste in zanesljive ljudi. Taki ljudje so pa le dotlej mogoči, dokler bo učiteljstvo objemala temna megla vladne, tajne kvalifikacije. Ko razprši solnce javnosti to meglo, bodo izgubile tudi vse zlobnosti in v zlatih solčnih pramenih bomo uživali sadove svojega truda, veselili se bomo pohval svojih nadzornikov in resno se trudili, da po možnosti odpravimo nedostatke, ki nam jih je pokazal prijatelj nadzornik.

Tajna kvalifikacija je nemoralna, ker se boji povedati človeku to v obraz, kar je res. Komu se boji povedati resnico? Človeku učitelju, možu, ki je pošten državljan, naobraženemu človeku, katerega življenska naloga je morala sama — in temu se boji povedati v obraz uspehe in takt delovanja v njegovem poklicu!? Vsaka nemoralnost je pohujšljiva, in če že zaradi drugega ne, se mora odpraviti tajna kvalifikacija že zaradi pohujšljive nemoralnosti. Tajna kvalifikacija je za učiteljstvo kot stan poleg drugih stanov po-

nizevalna. Vsak delavec najnižjih kategorij sme vedeti, ali je gospodar z njegovim delom zadovoljen ali ne, kako je porabljen itd., samo učitelj ne sme poznati samega sebe in svojega dela, ne sme zvedeti od delodajalca sodbe o svojem delovanju. Ni li to višek zaničevanja in preziranja stanu, ki mu sodi odlično mesto v človeštvu! Naštel bi lahko še več vzrokov, ki vpijejo po takojšnji odpravi tajne kvalifikacije. Tako n. pr. bi lahko rekel, da ne morem spoštovati onega, ki ne uvidi tega, da opravlja na podlagi tajne kvalifikacije moralno nečastni posel, dokler se sam energično ne zavzame za javno kvalifikacijo.

Po uvedbi javne kvalifikacije, ki se mora zanjo učiteljstvo takoj zavzeti z vso energijo, nam zasije vse lepše solnce, uživati bomo vsaj trohico onih dobrot, ki jih uživa svobodni človek vedrega čela.

Javna kvalifikacija pa bo le takrat zdravilni balzam našim bolečinam, če bo objektivna in res javna v vseh instancah. V dosego tega bo treba delati in skrbeti za to, da se izdela za nadzornike povsem nov poslovnik o njihovem delovanju, ki pa mora biti sestavljen v smislu želi učiteljstva. Med drugimi točkami bi moral imeti ta poslovnik natančne predpise o nadzovanju, ki bi ne bili samo „vadamecum“ nadzornikom, temveč tudi obenem zaščita učiteljstvu. Tak nadzorniški poslovnik, kakršen je sedaj, je vreden — če je sploh kakšen — da bi se ga dalo „ad perpetuum memoriam“ v oni bodoči muzej, kjer se bodo hranili potomcem vsi stari „cofi“ in pedantarije trdoživje aristokratske birokracije. — Kakšno nadzovanje je sedaj? — Pride s svojo nedolžno, sladkomilo „amtsmino“ v šolo. Poslušaj pol ure, piše nekaj notic, da te še vznemirja, te ustavi ali pa reče: „Še to in to“ — no, in: „Hvala, gospod tovariš!“ — — — Potem prebrska uradne spise, zvezke; najde tuintam kako malenkost in potem te sodi in obsodi. Kje je tu razum, kje logika, kje doslednost, kje misli moža, ki se mu pravi „nadzornik“! Dogode se pogosto prav smešni slučajji. — Učitelj je bil letos prav dobro kvalificiran, drugo leto je sposoben za penzijo v kljub temu, da je vedno enak. — Šest nadzornikov je tega in tega dobro kvalificiralo; pride sedmi, ta pravi, da je bilo vseh prejšnjih šest tepesv, a on? — Učitelj in nadučitelj sta slučajno v prepiru. Recimo, nadučitelj „Lanovec“ je dolgo kahal jezo nad svojim podrejenim učiteljem. Nadzornik je tu, ugodna prilika, saj je tajno. Hm, hm, g. nadzornik! Nadaljuje se tajnost na rovaš onega, ki je storil več, ko svojo dolžnost. On, na kogar kožo se ravnokar piše, on nima besede, ne vpraša se ga ničesar, ne opozori se ga na nedostatke, ne pohvali se ga za uspehe, ne vpraša se ga, kaj je vzrok temu in onemu, ne pusti se mu zagovarjati in opravičiti — ne, ničesar, vse je tajno. Vrag vzemi to tajnost, ko ne veš, imaš li opraviti s človekom ali s hudičem!

To mora pasti, in če učiteljstvo te škandaloznosti ne vrže, bo v kljub javni kvalifikaciji še nadalje v suženstvu. Postati mora vse javno. Nadzornik vprašaj in izprašuj vse, kar služi v inspekcijsko poročilo in v svrhu naših kvalifikacij, a govoriti sme in mora tudi učitelj, da pove in pojasni vzroke morebitnih neuspehov in težave, s katerimi se je boril. Ta razgovor se ima protokolirati v pričo voditelja; to naj bo uradna podlaga kvalifikaciji, ne pa morda kaka skrivnostna namigavanja nadučitelja „Lanovca“. O stvarnem, trudopolnem delovanju, o metodi, o didaktiki nima mnogo nadzornikov nobenih jasnih slik o posameznih učiteljih, to tudi ni čudno, ker jih je le enkrat v letu inspicial. Jasne slike o posameznikih dobi, če študira njih individualnost, njihove življenske odnošaje ter ob vsaki priliki občuje z njimi. Nemogoče pa je, izreči pravično sodbo o človeku, ki ga opazuješ le eno ali dve uri. Saj vemo, kako je: časih nisem jaz razporežen, časih otroci ne, slabo vreme (zlasti jug), skrbi, domače razmere (saj smo ljudje), vse to vpliva pri poročevanju. Naj me nadzoruje v takem položaju, pa bom slab, morda najslabši učitelj. In vprašam vas, ali naj je moja kvalifikacija zavisna le od ene ure celega leta? Ironija! Nadzornik mora upoštevati vse, dopustiti mora to uradno, da učitelj, če treba, pojasni svoj položaj, v katerem ga je našel. Poleg tega pa mora biti nadzornik seveda mož plemenitega srca in temeljite pedagoške naučbe. Ne zanikam, da bi ne spadale kot donesek v kvalifikacijo tudi izjave nadučiteljev,

v kolikor se tičejo šolstva. Toda te izjave morajo biti tudi javne, da se zamore učitelj zagovarjati. Privatno življenje ne sodi v kvalifikacijo, najmanj pa političsko naziranje posameznikov. Vseh tistih namigavanj od strani nepoklicanih faktorjev nadzornik nima poslušati, če jih pa že sliši, je njegova dolžnost, da informira dotičnega učitelja, da zadosti razčlajeni časti.

Dokler ne bo učiteljstvo prodrlo s temi zahtevami, toliko časa bo učiteljstvo ne hlapec, ampak suženj svojemu poklicu. — Zastopniki učiteljstva, društva naša, naša organizacija: pozor! In še enkrat: pozor! Bližajo se resni dnevi, ki bo v njih novodobni satan izkušal naš značaj našo odločnost. Glejmo, da dobimo pravočasno sredstva za dneve izkušanj! —

Sinus x.

Gibanje na Goriškem.

Dne 30. prosinca se je vršil v Gorici shod učiteljstva goriške dežele, ki ga je sklical tov. Bajt. Na dnevnem redu sta bili točki: Poročanje članov deputacije, ki je nesla spomenico o premestitvi slov. učiteljskega iz Kopa v Gorico k e. kr. namestniku v Trst. Tovariš Bajt prečita spomenico in pove, da je g. namestnik deputacijo prijazno sprejel, da je pa vse tozadavne akte poslal s priporočilom na ministrstvo; spomenico da bo tudi tja odposlal in vso zadevo ponovno priporočil.

Kot druga točka dnevnega reda je bila volitev kandidata za deželnozborske volitve. Tov. Bajt obrazloži v kratkih besedah naš političski položaj, ki nam omogoča, da postavimo tudi mi svojega kandidata, in sicer na agrarnem programu. Nato predlaga volitev. Tov. Rakovšček pa se zdi potrebno, da si nekoliko jasneje ogledamo položaj, nakar otvori predsednik debato. Govorili so na to tov. Rakovšček, Bajt, Mermolja, Urbančič, Kokole, Orel in Križman. Omenjajo premajhno zanimanje (na shodu nas je bilo le 26 učiteljev in 4 učiteljice) za politiko in priporočajo delo, da zmagajo kandidatje agrarne stranke. Tov. Križman se že vnaprej odpove tej časti, no, volitev je pokazala, da še največ zaupamo vendarle njemu, ki stoji že 20 let v ospredju za branbo naših interesov. Pokazali smo s tem, da je on v prvi vrsti poklican v to, da zastopa naše težnje v deželni hiši.

Po volitvi je tov. Bajt zaključil shod s pozivom na zbrano učiteljstvo, naj se zaveda svoje dolžnosti napram sebi in vsemu stanu, ker je treba skrbeti, da pridemo naprej in navgor!

Vesti iz Istre.

Žalostno plaka istrsko šolstvo, ko njena šolagodna deca ostaja leto za letom brez šole — brez vsakega pouka. 37 občin je v naši Istri, ki bi jim treba šol. Lahoni uživajo obilico ugodnosti, nam pa ne privoščijo niti mrvice! Avstrija, usmili se nas!

Topolovec, župna in županijska občina na jugu od Kopa, si izdeluje sedaj načrt za zidanje lastnega šolskega poslopja, v katerem pripravi prostorno sobo še za ljudsko knjižnico.

Za žive in mrtve deluje „Lega nazionale“ za svoje šole po Istri. Lahoni si delajo prijatelje s krivičnim mamonom. Ustanovljajo med Hrvati v Istri nove šole, katehetu dajejo do 800 K za verouk, a deci pa vse šolske potrebsčine in obleko. To je vada!

Kjer je v Istri šolska uprava v lahonskih rokah, tam se hrvaškemu učiteljstvu godi večkrat črna krivica. Tako je lansko leto hrvaški učitelj — mlad, priden mož — čakal 6 mesecev na svojo plačo. Živi ali umri.

Ciril-Metodova šolska uprava za istrske Hrvate dela sedaj na to, da bo, kjer možno, zidala nove šole, tako da bo gotovo tudi stanovanje ondi za učiteljstvo in takisto primeren šolski vrt za pouk mladim in starim.

Narodno petje in cerkveno po naši Istri spi. Kjer ni šole, je mrtvo in vsak napredek zaustavljen. Brez šole ni prihodnosti. Upamo, da se nas vlada avstrijska vendar usmili!

Izjava.

„Slovenski Gospodar“, znani neprijatelj šole in učiteljstva, piše v 3. številu z dne 16. januarja t. l. sledeče:

„Savinjska dolina. Liberalno učiteljstvo naše doline neprestano hujska proti kmekemu kandidatu Terglavu ter objavlja v „Slov. Narodu“ najnesramnejše dopise proti njemu. Ta del učiteljstva, ki ne stori nič za blagor našega kmeta in tudi šolo s svojim večinoma lenim in pomanjkljivim poučevanjem spravlja ob dobro ime, prisvoja si pri vsakih volitvah prvo besedo. Te domišljavosti in predrznosti bo treba stopiti odločno nasproti. Spoštujemo šolo in učiteljski stan, toda liberalnih učiteljskih širokoustnežev ne maramo, ti nam delajo pač velike stroške, koristi pa nimamo skoro nobene od njih. Brigajo se preveč za politiko, a premalo za šolo. Učiteljskega kandidata Zdolška trezni ljudje v Savinjski dolini ne bodo volili. Ta izvolitev bi povečala že itak neizmerno domišljavost liberalnega učiteljstva.“

Na shodih je liberalni kandidat že dovolj jasno pokazal, da je in mora biti sluga liberalnega učiteljstva, ki vedno bolj izrablja naše slovensko ljudstvo v svoje sebične namene...

„Novo liberalno društvo. Liberalni učitelji na Štajerskem snujejo proti Slov. krščansko-socialni zvezi novo zvezo, ki jo hočejo imenovati Narodno socialno zvezo. Bomo videli, ali imajo liberalni učitelji tudi še za kakšno drugo socialno delo smisel in ne samo za zvišanje svojih plač. Zelo dobro bi tudi bilo, da bi ta liberalno-učiteljska zveza posebno vneto delovala za narodnostno idejo med liberalnim učiteljstvom na Slov. Štajerskem, kajti pomanjkanja narodnega čustvanja med našim liberalnim učiteljstvom se prikazuje vedno strašneje.“

„Celje. Da bi se liberalni učitelji toliko trudili za šolo in vzgojo slovenskih otrok, kakor se sedaj trudijo za svojega štajercijansko-liberalnega kandidata Zdolška, blagor potem našemu ljudstvu! Zdaj pa imamo žalostno izkušnjo, da prihajajo od leta do leta iz razredov liberalnega učiteljstva manj poučeni šolarji. Čim bolj se šola modernizira, temveč analfabetov dobivamo. Pokazimo liberalno-učiteljskim petelinčkom povsod vrata, kadar pridejo med kmete hujskat. Ne dajmo se strahovati od takih ljudi in pripravimo dne 23. januarja sijajen poraz njihovemu kandidatu Zdolšku.“

Ta izvajanja „Slov. Gosp.“ smatramo za ostudno obrekovanje in nečuvne žalitve slovenskega štajerskega učiteljstva in jih z ogorčenostjo zavračamo. Učitelji imamo iste državljanske pravice, kakor pripadniki drugih stanov in si jih ne bomo dali nikdar kratiti. Mimogrede bodi pa omenjeno, da Zdolška nismo postavili kandidatom učitelji.

Nad tako podlo pisavo se zgraža ne le vsak naobraženec, nego tudi preprosto ljudstvo. V „Zvezi“ združeno učiteljstvo pa bo dalo pozneje v svojih zborovanjih primeren odgovor. Vodstvo „Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“ dne 20. januarja 1908.

Opomba uredništva: Pričskujemo, da bodo šoli in učiteljstvu prijazni listi ponatisnili to izjavo.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

IV. redni občni zbor „Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta“ je bil dne 2. t. m. ob 3. uri popoldne.

Sprejel in odobril je v celem računski zaključek l. 1907. in z zadovoljstvom vzel na znanje laskavo revizijsko poročilo Zadružne Zveze v Celju. Iz naraslega rezervnega fonda od 146 K 70 h na 3113 K 64 h tekem štirih poslovnih let, se razvidi, kako krasno se razvija zadruga.

V načelstvo sta bila za dobo treh let izvoljena po pravilih izstopivša člana Ivan Bernot, e. kr. strok. učitelj in Juraj Bežek, mestni učitelj v Ljubljani, za namestnika pa Vendelin Sadar in Jakob Furlan, mestna učitelja v Ljubljani. V načelstvo prideta kot člana Jakob Pretnar in Franc Skulj, mestna učitelja v Ljubljani, kot namestnika pa Franc Grm, učitelj gluhonemih in Anton Smerdelj, mestni učitelj v Ljubljani.

Iz „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“. Odbor je razposlal slovenskim denarnim zavodom koncem januarja to-le prošnjo:

Slavno ravnateljstvo!

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ je zbralo v triaj-tih letih okroglih 60.000 K zgradbenega kapitala. To je že lepa vsota in lepo izpričevalo požrtvovalnosti ljudskega učiteljskega in njegova prijateljev; vendar za zgradbo je še mnogo premalo. Zato prosijo podpisani odbor še nadaljnjih darov in podpor, ki naj bi bili posebno v jubilejnem letu našega vladarja kar mogoče veliki. Gotovo bodo letos vsi denarni zavodi razdelili v spomin na 60 letni vladarski jubilej Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. primerne vsote v dobrodelne namene. In, ali ni podpiranje ubogih učiteljskih sirot lep, človekoljuben in blag namen? Zato se obrača podpisani odbor do slavnega ravnateljstva s ponižno prošnjo, da se blagovolji spomniti pri razdelitvi darov tudi „Učiteljskega konvikta“ in mu nakloniti primeren

jubilejski dar.

1. Ta jubilejski dar naj ostane naložen v tamošnjem denarnem zavodu toliko časa, da bo pričel podpisani odbor z zgradbo konvikta.

2. Do tega časa, t. j., do zgradbe konvikta blagovolji slavno ravnateljstvo vsako leto priložiti oziroma pripisati k jubilejskemu daru zopet nov dar.

3. Hranilna knjižnica jubilejskega daru naj se takoj leto pošlje podpisnemu odboru, vsakoletno vrednost te knjižnice z glavnico in obrestmi vred, ter z vsakoletnim darom naj se pa naznani podpisnemu odboru kar po dopisnici.

4. Na ta način nas podpira Vrhnjska posojilnica že nekaj let in imamo tam takim potom darovanih in naloženih že blizu 500 K.

5. Če bi pa slavnemu ravnateljstvu ne ugajal ta naš nasvet oziroma prošnja, se pa blagovolji slavnost za letos poslužiti priložene postne položnice ter darovati podpisnemu društvu primeren dar.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani.

Jakob Furlan
predsednik

Juraj Režek
tajnik

Jakob Dimnik
blagajnik.

Ignacij Štjanc
odbornik za Štajersko.

Ignacij Križman
odbornik za Primorsko.

Odbor je storil svojo dolžnost, storite jo še vi, tovariši, ter zastavite svojo besedo na merodajnem mestu.

Kranjsko.

Ižanski učiteljski krožek se zbere dne 13. februarja t. l. ob 2. popoldne v Tomišlju pri g. županu.

Poroča lan-ki referent okr. učit. skupščine, kako je učitelj Breznik po dolgih letih srečno prijadral v pristan — definitivnosti.

Tovarišice in tovariši pokazite ob ugodnem vremenu, da vam ni samo na papirju kolegijskičnost. Pričakujem pa tudi nekaj prijaznih sedov in somišljenikov.

Do vidova torej 13. t. m. v Tomišlju!
I v o.

Prvi učit. krožek krškega, videmskega, leskoveškega in rajhenburškega učiteljskega je bil izvrstno obiskan. V prostorni Gregoričevi dvorani se je zbralo 25 tovarišic in tovarišev. Krožek je posetil tudi okr. šol. nadzornik g. Ljudevit Stasny. Po pozdravu sklicatelj, str. uč. K. Humeka smo izvolili enoglasno starostom ravnatelja meščanske šole tov. dr. Tomo Romiha. Nadučitelj iz Rajhenburga, tov. Fr. Jamšek, je poudarjal, kako potrebna je združitev učiteljskega do najskrajnejših mej. Bekel je med drugim: „Rad priznavam, da smo štajerski učitelji na boljšem stališču kakor kraj-ki tovariši, a ravno to dejstvo nas mora združevati še tesneje. Čim bolj vas bodo izkušali zatirati, tem trdneje bodo vezi, ki nas oklepajo.“ Strok učitelj tov. Iv. Magerl nam je v predavanju „Metodika elementarnega razreda“ pokazal, kako bi prvi šolski dan nastopil kak filolog. Kot nameček nam je podal še učno sliko „mačka“, ki je pred nekaj leti lovila slepe miši po Kranjskem. Predavanje je pokazalo, da nima tovariš Magerl le polno zdravega humorja, ampak je tudi globoko pogledal v strokovno vedo. Na predlog nadzornika Stasnega smo sklenili, da priredi „Pedag. društvo“ v zvezi z Brziško-sevniškimi učit. društvom koncert v prid Učit. konviktu. Tovarišu Humeku se naroči, da v prihodnjem „krožku“ o tem poroča.

Resni in veseli pogovori so polnili ves večer, zapeli smo si tudi nekoliko narodnih pesni ter se razšli v zavesti, da so taki sestanki za učiteljsko prava potreba in velepomembni za ožjo stanovsko organizacijo. K.

Štajersko.

Učit. društvo za celjski okraj zbora v nedeljo, dne 9. februarja t. l., v okol. deški šoli v Celju ob 11. uri predpoldne po nastopnem vzporedju:

1. Zadnji zapisnik.
 2. Društvene zadeve z nasveti. (Poročilo o spremembi pravil.)
 3. Podajanje tovariša Lj. Černeja.
 4. Iz šolske prakse.
- K obilni udeležbi vljudno vabi
odbor.

Mariborsko učiteljsko društvo*) je zborovalo dne 9. prosinca tega leta v karčvinski šoli. Udeležilo se je polovica društveni-

*) Zadnjič pomotoma izpuščili. Uredn.

kov. Po pozdravu tov. predsednika A. Požgerja se je pretresoval dnevi red. Izvolila sta se dva upravná odbornika za „Zvezo“, in sicer tovariš Lesjak in tovariš Mojšek. Pregledovalcem „Zvezinih“ pravil se je določil tovariš Fran Lichtenwallner. Glede okrožnice socialnega odseka bo poročal in pojasnil tovariš M. po brošuri A. Peska: Na delo med ljudstvo. Nato je poročal delegat o zborovanju „Zveze“ in podal dolžnim dopisom in okrožnicam pojasnila. Poročilo predsednika in blagajnika je zadovoljilo zborovalce in dal se je absolutorij glede društvenega delovanja in blagajniškega stanja. Zasiguran je stari odbor in predsedništvo. Učiteljsko društvo šteje 55 članov, izmed teh je 50 pravih in 5 častnih članov. Posebno se je poudarjalo, da bi mlajši tovariši in tovarišice pristopile društvu. Med nami — za nas!

Srednješolski vestnik.

** Reforma srednjih šol. Na kratko smo že poročali o anketi, ki se je sešla v naučnem ministru dne 21. januarja ter se razgovarjala o reformi srednjih šol. Danes podajamo o tej anketi natančnejše poročilo. Posvetovauja so se začela z govorom naučnega ministra Marcheta, ki je dejal, da sedaj veljavni načrtov sicer ne smemo še smatrati za zastarele, da je pa vendar potrebuo, da se govori o njih reformi na temelju pridobljenih izkušenj in napredka vede. Minister pravi, da bi bilo na korist srednjim šolam, ako bi se odstranili iz učnih načrtov ves nepotrební balast učiva, da bi se omejilo slovnico poučevanje klasiških jezikov, da bi se izpremenil učni načrt nemščine kot učnega predmeta, da bi se moral moderizirati pouk zgodovine tako, da bi se posvetilo več pozornosti gospodarski in kulturni zgodovini, da bi se razširilo v zadnjem razredu uvedeno domoznanstvo s predavanji o sociologiji; da bi se reformiral pouk matematike, geometrije, prirodopisa itd. Minister je tega imenitja, da treba sedaj obstoječe gimnazije in realke ohraniti tudi v bodoče, treba jih je samo reformirati in poleg teh dveh tipov ustvariti še nove vrste srednjih šol. Pravi, da se naučno ministru bavi z vprašanjem, kako bi se dalo znanstveno in pedagoško poglobiti odgojo učiteljskega, tako da bi tudi srednješolsko učiteljsko popolnoma razumelo svojo nalogo.

— Za ministrom je govoril prvi sekcijski načelnik Pidoll. Govornik se je obrnil proti zahtevam onih, ki hočejo, naj bi bila srednja šola kompromis med zahtevami, ki jih stavi na mladino družba in država. Med temi dvema stališči ni kompromisa. Pidoll zahteva, naj se reformatorji držijo načela: mladost mladini! Proč z mrtvimi jeziki iz spodnjih razredov; pouk naj se vrši na temelju materinščine in naj bo tako urejen, da se dijaki svojemu jeziku temeljito priučijo. V tretjem razredu naj se uvede še pouk enega modernega jezika; z latinščino naj se začne šele v petem, z grščino pa šele v sedmem gimnazijskem razredu. Pidoll zahteva, naj se ojači pouk prirodnih ved, naj se v 7. in 8. razredu jemlje več ozira na individualnost dijakov ter naj se matura odpravi. Za učitelje pa zahteva po angleškem zgledu popolno svobodo poučevanja. Dela naj se z vsemi sredstvi na to, da bodo učitelji manj sodniki, zato pa bolj pomočniki in svetovalci dijaštva.

— Drugega dne je govoril baron Gautsch, ki je svetoval, naj bi se poleg obstoječih srednjih šol osnoval še nov srednješolski tip na temelju moderne filologije. Ta ideja je na Nemškem že izvedena. Prof. Hueppe in Schipper priporočata, naj se postopa pri reformi srednjih šol brez nadaljnjih poizkusov po nemškem zgledu, seveda brez pogreškov, ki so se delali na Nemškem. Prof. Bobrzyński priporoča, naj se poleg srednjih šol usovrši tudi meščanska šola. Reforma srednje šole naj pa obstoji glavno v tem, da se pouk sedanjih predmetov poglobi, namesto da bi se uvajali novi, zahteva tudi avtonomije posameznih srednješolskih zavodov. — Tretjega dne je nastopilo tudi mnogo govornikov, katerih eni so zagovarjali klasične jezike, dočim so drugi zahtevali, naj se odstranijo. Med zagovorniki klasiških jezikov je bil tudi posl. Pernerstorfer. Najzanimivejši je bil pa govor prof. Drtine. Dokazoval je, da je danes enotna srednja šola nemogoča in da je neobhodno potrebuo, da se ustvari več ravnopravnih in ravnocenih tipov srednje šole. Enotno izobraževanje bi bilo v spodnjih razredih pač možno, v višjih razredih je pa razdelitev po strokah neizogibna. Z reformo politiške uprave naj se izvede tudi decentralizacija šolske uprave. Vsakemu narodu naj se da pravico, da si sam upravlja svoje šolstvo. Formalni pogoji za uspeh reformnega dela so: 1. da bi se v šolski upravi poverilo pedagoško in didaktičko vodstvo strokovnjakom; 2. da bi se šolstvo laiciziralo ter opustilo vpliva katerekoli cerkve; 3. birokratski formalizem naj se odstrani na korist samostojnosti in svojepravnosti učiteljskega, učiteljskih zborov in šolskih svetov, v katerih naj bo učiteljsko zastopano po izvoljenih članih iz svoje srede. Toliko gimnazija kolikor realka potrebuje reform. Idealni načrt bodoče srednje šole bi moral temeljiti na znanstveni razdelitvi vednostnih strok na dualizmu prirodnih in duhovnih ved ter bi moral biti završen s harmoničnim, enotnim, filozofskim nazorom na svet in življenje. O vplivu antike na srednješolsko izobrazbo pravi Drtina, da bi bilo bolje, ako bi na gimnazije

prihajali z vsenčilišč navdušeni apostoli grške življenske modrosti nego pa še tako temeljiti poznavalci klasiških jezikov. Duševni dobiček, ki daje današnji pouk grščine, ne stoji v nikakem razmerju s trudom, ki ga daje dijakom ta način poučevanja. Drtina predlaga, naj se začne pouk latinščine v 3., pouk grščine pa v 5. razredu. Dalje priporoča, naj se da absolutentom 6. gimnazijskega razreda pravico služiti kot enoletni prostovoljci kakor na Pruskem. Predlaga nadalje, naj se ustvari nov tip šest-razrednih licejev na temelju realk, ki naj bi odgovarjali potrebam in zahtevam trgovskega stanu. Meščanska šola naj ostane in se izpopolni. Končno predlaga Drtina, naj se oživotvori v „Czechische Revue“ stavljeni predlog, da bi se v naučnem ministru osnoval stalni oddelek za šolsko reformo sploh. Svoja izvajanja je končal z željo, naj bi se reforma srednjega šolstva izvedla v tem smislu, da bi naši mladini podali v šolah ono veliko dedščino preteklosti, in sicer iz antike, ljubezni do narave, veselje do življenja in tvorno moč; iz krščanstva ljubezen do bližnika v smislu humanitete kot socialno dolžnost; iz dobe prosvetelnosti (18. stoletje) zaupanje v moč človeške misli, v moč in izdatnost znanja. Tako bi v smislu Komenskega in Leibniza postala naša šola delavnica človečnosti v smislu humanitete izobrazbe ter bi pripravljala moralni in kulturni prepored moderne družbe. — Četrtega dne se je razpravljalo o razmerju med ljudsko in srednjo, srednjo in visoko šolo. Večina govornikov se je izrekla za to, da se odstrani matura sploh in da naj se namesto mature uvede rajše nekaka splošna izkušnja dijakov pri vstopu v višjo gimnazijo, da bi se na tak način manj sposobne ali ne dovolj pripravljene učence obrnilo na drugo pot. Če se matura odpravi, naj se uvede na visokih šolah poseben oddelek, na katerem bi nezadostno pripravljene dijaki lahko izpopolnili svoje znanje. Na gimnaziji naj se odpravi dosedanji način izpraševanja od ure do ure in naj bi se rajše izpraševalo iz celih zaokroženih celot tega ali onega predmeta. Večina je za to, da se pismena matura in klavzurne izkušnje na vseučiliščih takoj odstranijo. Na slovanskih zavodih naj bi se posvečalo več pozornosti slovanskim starožitostim in naj bi se v tem smislu revidirale učne knjige. Na to se je glasovalo o predlogih glede predlaganih reform. Bil je enoglasno sprejet predlog, naj se uvedejo pri maturi bistvene olajšave. Iz zaključnega govora ministra Marcheta je razvidno, da hoče učna uprava uvesti olajšave že pri maturi 1908. l. — Na programu je bila še razprava o telesni odgoji. Referenta sta bila prof. Hueppe in Thomser, v imenu ministru za deželno obrambo je govoril general Piskaček ter dejal, da bi telesna odgoja morala imeti edino ta namen, vcepiti mladini smisel za disciplino, točnost, uobgljivost in zaupanje v sam-ga sebe, ne pa morda šablonstvo in igranje vajokov. — Prof. Drtina predlaga: 1. Telovadba bodi obvezni predmet ter se poučuj na vseh srednjih šolah po 3 ure na teden, od katerih naj se vsak semester posveti nekoliko ur za pouk v higieni. Pri vsakem zavodu naj se osnujejo, če le mogoče, izrišča. 2. Telovadne sisteme naj se revidira in dela na to, da bo telovadba pripomoček za moralno vzgojo. 3. Prostih iger naj se udeležujejo vsi dijaki po eno uro v tednu, naj se prirejajo redni izprehodi in izleti. Ure iger naj štejejo učiteljem med obvezne ure. 4. Klasifikacija v telovadbi naj se odstrani in namesti s karakteristiko telesne izdatnosti dijaka. 5. Pripravna izobrazba učiteljev telovadbe bodi znanstvena. 6. Znanstveno izobraženi učitelji telovadbe naj bo glede plače in drugače ravnopraven z drugimi profesorji. 7. Nadzorstvo telovadbe in telesne odgoje naj bo izročeno strokovnjakom. — Vsi ti predlogi so bili sprejeti. — Nato je bilo stavljenih še nekoliko predlogov nakaj je imel zaključni govor naučni minister.

** Idrijska realka. Naučno ministru je dovolilo, da se razširi idrijska realka v 7. razrednico in da sme imeti maturitetne izpite ter izdajati državno-veljavna maturitetna izpričevala

Književnost in umetnost.

Obrtno zakonoznanstvo. Sestavil H. Podkrajšek, c. kr. strokovni učitelj. — Cena vezani knjigi 1 K 20 h. — Z odlokom visokega c. kr. ministru za bogočastje in uk z dne 10. julija l. 1907, št. 23.142, odobrena učna knjiga. — Na Dunaju. Založili Karl Graeser in drugovi 1907. — Natisnila c. kr. dvorna tiskarja Fr. Winiker & Schickardt v Brnu.

C. kr. strokovni učitelj na c. kr. obrtni šoli v Ljubljani, g. H. Podkrajšek, nas je zopet obogatil z novo učno knjigo za obrtno-nadaljevalne šole. Z nekakim veseljem smo sprejeli to knjigo, ker vemo, da nam bo pri pouku na naših obrtno-nadaljevalnih šolah prav dobro služila. Prepričani smo, da nam je tov. zamašil precejšnjo vrzel v literaturi naših obrtno-nadaljevalnih šol.

Knjigo moramo vobče pohvaliti, ker jo je sestavil, kakor se je že neki slovenski list izjavil — nejurist. Vendar bi imeli pripomniti, da se je sestavljalec premalo oziral na obrtno novelo iz l. 1907, ki je ravno za sedanost jako važna. Izgovor, da je bila knjiga ob času, ko je izšla ta novela, že mogoče dotiskana, nas ne more zadovoljiti, ker bi nam sestavljalec to

novelo lahko omenil koncem knjige, četudi s kakim prídtkom. — Zaradi te novele se mora oddelek 3. str. 12, kjer se govori o svobodnih obrtih, drugače glasiti, zakaj ravno s to novelo se zahteva od svobodne obrti trgovine z mešaním blagom izkaz usposobljenosti. Na ta pasus opozarjamo posebno vse one, ki bodo knjigo rabili.

Naleteli smo pri pregledovanju knjige na nekatere bistvene napake, in sicer na strani 67., 12 vrsta, ki bi se menda morala glasiti: Eno polovico članov volijo pripadniki davčne družbe (ne „davčna občina“).... Tudi glede odstavka 28.—31. vrste str. 67. opomnimo, da naj se glasi: „Glede volitve same je pomniti, da od pade v vsakem davčno uradnem okraju na 20 obdavčencev vsake davčne družbe en volilni mož, toda vsak upravičenec ima pravico voliti volilne može za dotični okraj, pri čemer pride na vsak ostanek pod 20 obdavčencev še en volilni mož.“

Napaka je tudi na strani 68. v odstavku, ko se govori o uradnem izbrisu pridobnine. Zadnji odstavek: „Uradno se pridobnina izbrisi le, kadar davčni zavezaneec umrje in se obrt opusti, ali kadar se o njem več nego eno leto ne ve, kje da je in se obrt opusti.“

Str. 70., 5 vrsta: Dohodnina se pač ne more plačevati 1. decembra tistega leta za pol leta „naprej“, ker se navadno dohodnina napove šele meseca januarja prihodnjega leta, torej za vsako leto posebej.

Knjiga bi mnoga pridobila, ako bi ne bila tako suhoparno pisana, citirajo se le zgolj postave. Lahko bi se g. sestavljalec oziral na življenjske zglede s posebnim ozikom na slovenske razmere. Ker je pa knjiga slednjič namenjena tudi samoukom, je sem-rtja težko umljiva, ker navaja le izvečine zakone brez razlage. Samouk pa potrebuje razlage in praktičkih zgledov.

Želimo, da se g. sestavljalec ozira pri drugi izdaji na te naše želje, ker bo šele tedaj knjiga dosegla popolnoma svoj namen.
n + ga.

Kulturno delo.

+ Slovenske Matice odborova seja dne 27. januarja 1908. Pravda o sporni zadevi glede delnic „Narodne tiskarne“ med prof. Jesenkem in Matico še ni končana. Razsodba se izroči straukama pismeno. Novi poslovnik se potrdi in se predloži občnemu zboru v končno odobrenje. Uredi se poslovanje uprave. Blagajnikovo poročilo o stroških za publikacije 1907. leta se vzame na znanje in se sklene, da se vprašanje o gmotnem stanju Maticem, oziroma o lani na-talem deficitu izroči gospodarskemu in knjižnemu odseku v pretres. — Tajnik poroča o sklepih seje knjižnega odseka z dne 23. pret. m. glede izdajanja Maticinih publikacij za l. 1908. Sprejme se Zofke Kvedrove drama „Američani.“ — Prošnja „Matice Srbske“ v Budišinu za podporo se odkloni. Poročilo o podaritvi knjig raznim društvom, o novo osnovanih poverjeništvih, o premeni poverjenikov, o na novo pristopivših udih in o prirastku knjižnici se vzame na znanje.

+ Seznam za ljudske knjižnice uporabnih knjig je založil osrednji odbor akad. fer. društva „Prosveta“ v Ljubljani. Brošura obsega tudi navodilo za poslovanje knjižničarja, izposojevanje knjig in urejevanje javnih ljudskih knjižnic. Cena brošure 20 h. Naročila naj se naslovijo na: Osrednji odbor akad. fer. društvo „Prosveta“ v Ljubljani (Mestni dom).

+ Akademija. Zadnje soboto je pričela „Akademija“ s svojimi predavanji. Predaval je vseučiliški profesor iz Zagreba, gosp. dr. Hinko pl. Hranilović, o geografiji in geografskem položaju južnih zemelj naše monarhije. — Naša domovina ima znamenit položaj v trojem oziru: prvič leži v zmernem pasu zemlje in je zaradi tega najprimernejša za razvoj duševnih sil; drugič je sredi Evrope, na meji raznih kultur, ki jih more družiti v sebi; tretjič je najvažnejša točka naše monarhije, ker leži (tu sicer edina izmed vseh prvdelov avstrijskih) ob morju. Le enegi bi si morala zaleti: kaka velika reka bi se morala iztekati v Adrijo, kakor je vezela Tibera Rim z morjem in s tem dala mestu veličino; mi pa imamo pred morjem Kras in Veletib. Po želji vodni cesti bi plavalo bogastvo naše zemlje v tujino in se izpremenjeno, a pomnoženo vračalo. Bogata je naša domovina, a izrabiti ne znamo njenih zakladov; svoje delavne sile oddajamo Ameriki, doma so pa v mnogih krajih le žene starci in otroci. — Gospod predavatelj je v posebno lahko umljivi obliki razpravljal o svoji za nas vseskozi aktualni temi in je, dasi se držeč znanstvene stvarnosti, svojo razpravo govoril s toplim čuvstvom ter naglašal, da ni dovolj, če teoretiško poznamo svojo domovino, treba je marveč to teoretiško spoznanje praktično upotrebiti. Za svoje predavanje je žel po pravici obilo priznanja občinstva, ki se je zbralo prav mnogobrojno. Po predavanju se je prof. Hranilović še posebej razgovarjal s slovenskimi zemljepisci. — Ta teden bo predaval že iz lanskega leta znani prijatelj našega kulturnega življenja, g. prof. dr. Bazala o etiki in narodni akademiji.